

Vloga spremljevalca gibalno oviranega otroka

V vzgojno-izobraževalnem procesu

✍ Tina Zobec

Integracije in inkluzije otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v osnovnih šolah je več kot pred leti in predstavlja velik izziv za večino učiteljev in za druge strokovne delavce. Med takšne otroke štejemo tudi gibalno ovirane posameznike, ki imajo različne telesne motnje ali okvare, zaradi katerih prihaja do težav pri hoji, uporabi rok in pri drugih gibalnih dejavnostih, ki jih otroci vsakodnevno opravljajo.

Gibalno ovirani otroci

Skupina gibalno oviranih otrok je zelo heterogena; od tistih, ki imajo pri gibanju le nekaj težav, do tistih, ki potrebujejo različne pripomočke in prilagoditve v okolju (Opara, 2005: 53).

Otrok, ki se ne more samostojno gibati, je v življenju zelo omejen, saj izgubi enega izmed osnovnih virov učenja in je zaradi tega prikrajšan pri pridobivanju izkušenj in informacij iz okolja. S sprejetjem *Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (2007) so tudi gibalno ovirani otroci dobili možnost vključevanja v kontinuum najrazličnejših vzgojno-izobraževalnih programov. V zakonu je zapisano, da se otrokom s posebnimi potrebami, med katere spadajo tudi gibalno ovirani otroci, prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje, časovna razporeditev po-

uka, prostor in pripomočki. Otrokom se zagotovi tudi dodatna strokovna pomoč.

Spremljevalec

Gibalno oviranim otrokom, ki zaradi ovir pri gibanju ne morejo samostojno hoditi in pri dnevni opravilih potrebujejo delno ali stalno fizično pomoč pri izvajanju šolskega dela, pa se lahko dodeli spremljevalec. Gre za težje ali težko gibalno ovirane otroke, ki za večji del gibanja v prostoru in zunaj njega potrebujejo delno ali popolno pomoč druge osebe, uporabljajo pa ročni ali elektronski voziček. Spremljevalec je lahko občasn ali stalen, določi pa se z odločbo in na podlagi potreb gibalno oviranega otroka.

Naloge spremljevalca

Področje, ki zadeva dela in naloge spremljevalca gibalno oviranega otroka v vzgojno-izobraževalnem procesu, je zaenkrat slabo zakonsko opredeljeno. Spremljevalec je dolžan skrbeti, da lahko gibalno oviran otrok nemoteno sledi poteku pouka. To pomeni, da mu pomaga pri organizaciji dela,

pri pisanju in premikanju po prostoru. Slaba stran spremljevalca pa je lahko polagoma naučena nemoč, saj ima otrok na voljo ves čas nekoga, ki skrbi le zanj (Kesič Dimić, 2010: 25).

Kljub temu, da so dela in naloge spremljevalca osredotočena predvsem na spremljanje gibalno oviranega otroka, nudenje fizične pomoči in na neposredno delo v vzgojno-izobraževalnem procesu, se mora spremljevalec znati približati otroku, da se med njima

Foto: Matej Hožlján

vzpostavi tesno sodelovanje, pri katerem ne gre zgolj za fizično pomoč, temveč lahko tudi za nudenje učne pomoči, kot npr. pomoč pri domačih nalogah, čeprav tega sedanja zakonodaja ne dopušča. Iz izkušnje lahko povem, da se je potrebno na njegova vprašanja, čeprav se nanašajo na učno snov, pozitivno odzvati, če želim, da mi bo gibalno oviran otrok zaupal, sprejel mojo prisotnost ter ponujeno pomoč pri pomembnih opravilih, kot je npr. zadovoljevanje osnovnih bioloških potreb.

Gibalno oviran otrok je zaradi svoje funkcionalne nezmožnosti prikrajšan tudi za določene izkušnje, zato mu je potrebno šolsko delo prilagoditi. Gibalno oviran otrok zaradi svojih razvojnih značilnosti potrebuje prilagojene metode dela, uporabo posebnih pripomočkov, drugačen časovni ritem ter interdisciplinarno obravnavo, v kateri poleg učitelja sodeluje tudi njegov spremljevalec, ki mu s pomočjo različnih prilagoditev omogoča pridobivanje doživetij in fizičnih izkušenj, ki ga bodo usposobile za nadaljnje življenje. Za gibalno oviranega otroka v vzgojno-izobraževalnem procesu je spremljevalec najpomembnejša oseba, na katero se lahko poleg učitelja zanese in ji zaupa. Otroku omogoča, da se razvija v zdravo in odgovorno osebnost, da napreduje po svojih najboljših močeh, pri tem pa mu pomaga, ga spodbuja in vodi.

Potrebne lastnosti spremljevalca

Ker je spremljevalec oseba, ki naj bi bil zgled otrokom, mora biti prijazen, spoštljiv, potrpežljiv, pošten, sposoben se učiti na lastnih napakah, fleksibilen, skrben, odgovoren in čustveno stabilen. Prav tako mora biti empatičen, da se lahko vživi v otroka in zna razumeti njegove potrebe in želje. Spremljevalec brez tovrstnih osebnostnih lastnosti in sposobnosti ne bo mogel razumeti otroka, učiteljev in staršev ter vzpostaviti zaupanja, bližine in dobre sodelovanja.

Sodelovanje z drugimi

Za spremljevalca gibalno oviranega otroka je izredno pomembno, da so-

deluje in se povezuje s pedagoškimi in svetovalnimi delavci, z vodstvom šole, s starši, s fizioterapevti in drugimi strokovnjaki, ki spremljajo otrokov razvoj, da sodeluje na timskih sestankih s strokovnimi delavci, se dodatno izobražuje in usposablja. Sodelovanje med njimi mora biti redno in aktivno. Med vsemi, ki kakor koli sodelujejo z otrokom, poteka komunikacija, ki mora temeljiti na medsebojnem spoštovanju in zaupanju. Gibalno oviranemu otroku morajo zagotoviti ustrezne prilagoditve, zato je v njihovem odnosu nujna izmenjava stališč, mnenj, prepričanj in izkušenj.

Sodelovanje s starši

Prav tako dragocene informacije o otroku imajo tudi njegovi starši, kar lahko odločilno vpliva na otrokovo življenje v šoli, zato je za spremljevalca pomembno tudi to, da ima dovolj informacij o otrokovih potrebah, vzgoji v družini, delu z otrokom doma, o otrokovih mejah zasebnosti, stopnjah odvisnosti otroka in samostojnosti, da mu lahko omogoči čim bolj optimalen in celovit razvoj. Otrok mora spremljevalcu zaupati. To je temelj uspešnega dela in obenem osnova, da mu bodo zaupali tudi otrokovi starši (Doroslovac, 2008: 43).

Spremljevalec je torej ključni vmesni člen med gibalno oviranim otrokom, njegovimi starši in šolskim okoljem, ki lahko vpliva tudi na to, da otrok ne bo le fizično integriran v šolo, ampak tudi psihično ter socialno.

V praksi se funkcija spremljevalca izkaže še za bolj pomembno, saj spremljevalec spremlja otroka na vsakem koraku. S tem lahko vpliva na sprejemanje drugačnosti tako pri otroku s posebnimi potrebami kot pri njegovih vrstnikih.

Izbira spremljevalca

Pri izbiri spremljevalca otroka s posebnimi potrebami staršem pomagajo socialne delavke šole, ki jo bo otrok obiskoval, lahko pa ga izberejo tudi sami. Le tako so lahko popolnoma prepričani, da bo za njihovega otroka dobro poskrbljeno.

Za opravljanje dela spremljevalca je v praksi zahtevana srednja ali srednja strokovna izobrazba. Na podlagi svoje izkušnje pa menim, da bi bilo dobro, da bi spremljevalec gibalno oviranega otroka imel univerzitetno izobrazbo katere koli pedagoške smeri, ker bi pridobil ustrezno znanje s področja psihologije in pedagogike. V primeru, da bi bila izobrazba spremljevalca sorodna z izobrazbo drugih strokovnih delavcev, zaposlenih v vzgoji in izobraževanju, bi lahko gibalno oviranemu otroku poleg fizične pomoči nudil tudi ustrezno učno pomoč, če bi jo le-ta potreboval. V času otrokove daljše odsotnosti bi mogel po potrebi nadomestiti ostale strokovne delavce, vodil in izvajal različne šolske projekte ali pa bi otroka obiskal na njegovem domu ter mu pomagal pri usvajanju novih učnih vsebin, da ta ne bi bil v prevelikem zaostanku pri šolskem delu.

Spremljevalec, zaposlen v vzgojno izobraževalni ustanovi, bi se moral tudi stalno izobraževati, zato da bi pridobil določena znanja s področja dela z gibalno oviranimi otroki. Lahko pa bi se udeležil različnih usposabljanj, ki jih izvajajo različne ustanove, kot so npr. *Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizirane Slovence, Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik*, itd.

Da bi bilo delo spremljevalca gibalno oviranega otroka v vzgojno-izobraževalnem procesu bolj kakovostno, pa bi bilo na tem področju potrebno uvesti še nekaj bistvenih sprememb, kot so jasen opis delovnih nalog za delovno mesto spremljevalca gibalno oviranega otroka, spremenjena zahtevana raven izobrazbe ter možnost dodatnega strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja. ■

Literatura

Doroslovac, Tatjana (2008): *Otroci s posebnimi potrebami in njihove spremljevalke*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Kesič Dimic, Katarina (2010): *Vsi učenci so lahko uspešni*. Ljubljana: Rokus Klett.

Opara, Božena (2005): *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-UPB1). Uradni list RS, št. 3/2007.